

# Nevelés — Iskoláztatás

## II

A „Híd“ legutóbbi számában a családban történő nevelés hibáiról írtam: jelen esetben szeretném az elemi iskolai nevelés egyes hiányosságait kimutatni.

\*

Minden ember egy önálló egység s ezek szerint tulajdonképen minden embert más és más féle képen kellene nevelni, jellemének fejlődésére hatni, hogy ez később tökéletesen bele tudja magát élni családjába, környezetébe, társadalmi osztályába s ezáltal hasznos polgára legyen a társadalomnak. Minden nevelésnek ez volna a célja, minden nevelés erre törekszik és minden államnak legfőbb törekvése, hogy nyilvános nevelése által minél jobb állampolgárokat kapjon.

Az iskolai nevelésnek első állomása az elemi iskola. Ezért kell a legnagyobb súlyt erre fektetni, mert a gyermek gyöngé, minden iránt fogékony lelke ebben az időben szedi magához azokat az impressziókat, melyek a későbbi élete folytán mint komoly tényezők jönnek számításba jellemének és „Zielstrebigkeitjének“ (céltörekvésének) kifejlődésénél s melyek egész életére iránytadók lesznek!

A legelső kötelessége tehát minden államnak, elsősorba képzett és kitűnő nevelőket bocsájtani az elemi iskolák rendelkezésére, hogy ezáltal is biztosítson magának egy lelkileg erős generációt.

Ha a családi konstelláció mint döntő faktor is jön számításba, mely talán elnyomja azokat a csekélységérzeti tüneteket melyekkel a gyermek az iskolába kell hogy megküzdjön, még mindig nem elég erős arra, hogy ezeket a tüneteket, vagy ezeknek az impresszióknak későbbi tüneteit végleg elnyomja! Így tehát nem marad más hátra, mint az iskolai rendszer, egyes, talán csekélynek látszó hibáinak korrigálása. Az önös (ich haft) érzetek a gyermekkor első éveiben természetzerűleg előtérben vannak és az élethez szükséges közösségi érzést hatalmas mértékben elnyomják és így az önösségi érzet elnyomása, ezzel együtt a csekélységérzet elnyomása is, a nevelő kötelességévé válik. Ha ezeket letudja győzni, akkor a további évek folyamán a közösségi érzet lesz az erősebb és így eltudunk érni egy helyes céltörekvést, ami a csekély értékű érzet minimumában kulminál, ezáltal megnyitva az indivi-

duum előtt a helyes élet korlátlan lehetőségeit. A csekélységérzet leküzdésének egyetlen útja a bátorságra való nevelés! (A. Adler: Erziehung zum Mut.) Sajnos azonban erre nem fektetnek elég nagy súlyt és így nem egyszer látunk elkeseredett, pesszimista embereket, kik csak a helyes társadalmi fejlődés gátolói.

A csekélységérzet nagyságát az egyéniség fejlődésében a leginkább az államok kisebbségének gyermekei érzik meg, mert állandóan él bennük a kisebbség elnyomásának helytelen vagy helyes tudata. A gyermek ezt még nem tudja ésszel felfogni, sokkal kisebb koncepciójú (egyes különálló eset kivételénél) de tudatalattijába bele fészkelte magát csekélyértékűségének érzete, mely abban éri el telőpontját, hogy magát állandóan, a pedagógus és pajtásai részéről, üldözve és elnyomva látja; következmény az, hogy a gyermekek különálló, zárt csoportokat képeznek, amilyeneket magamnak is volt alkalmam megfigyelni. Ezeknek a csoportoknak, azaz a csoportok szoros elzártágának, legfőbb baja az, hogy hermetikusan elzárt egységükbe nem engednek beolvadást s így teljesen kizárják a közösségérzet (Gemeinschaftsgefühl) kifejlődését, mely így csak bizonyos körökre szorítkozik, ha egyáltalában számításba jön. Már most az a kérdés, hogy ilyen elzárt csoportokban való fejlődés milyen céltörekvést (Zielstrebigkeit) biztosít az egyéniség fejlődésében, amelynek helyes útja, mint már említettem, nem lehet az elzárt és korlátozott közösségi vagy társas érzet. (Itt meg kell jegyezni, hogy a csoportok alatt 7—10 embert értek.) Ezeknek a csoportoknak minden tagja önös (ichhaft) és telve van — helytelen — csekélyértékűségének tudatával. Így magát a csoportot ez az érzés, illetve ezek az érzetek s nem a közös segíteni akarás és közös cél hozza össze. Tiltakoznak minden olyan kísérlet ellen, ami az érzeteket felbomlasztaná, mert féltik a saját énjüket, amelyet mindenféle módon kompenzálnak (Pl. rossz tanuló, nem tanul, pajkos, verekedő, kihívó, szemtelen stb.) Ezek a külső jelenségek arra szolgálnak mint tudjuk, hogy a csekélységérzetet leplezzék. És itt ezen a ponton kell a nevelőnek, a tanítónak közbelépnie és minden tudásával azon kell dolgozzon, hogy ezeket a tüneteket végleg eltüntesse. Az ilyen helytelen módon felnevelődött gyermek, később felfogja és tényleg látni véli az elnyomást és minden erejével azon lesz, hogy ezt kompenzálja vagy — küzdjön ellene. Igen, de rendszerint ezek a harcok csak szélmalom harcok maradnak, mert elvesztik értéküket az egyedülálló és csak az „Én” elnyomása elleni harcban. A társas érzés kikapcsolódik és a közös cél és közös jó felé való törekvés egy egész kicsiny önös szűk látókörű harccá válik, melyből úgy az egyednek mint a közösségnek csakis kárára van.

Az emberiségnek minden törekvése a jó és a jobb felé tendál és itt ebben a harcban nincsen szükség elpalánkolt csatákra. Így tehát szinte magától érthetődővé válik, hogy minden ilyen különálló céltörekvés nevelői hibák következménye, melyekre a nevelők nem fektetnek elég súlyt.

Most pedig felmerül az a kérdés, hogy milyen is volna az a nevelői irány, melyet követni kellene, hogy minden lelki hibától (már amennyire ez lehetséges) mentes ifjúságot kapijunk, mely nem viseli magában, már a priori, a pesszimizmus és emberutálat magvát.

Több kiváló pszichiáter foglalkozott ezzel a problémával s talán nekünk a legkiválóbbak adják meg erre vonatkozólag az útmutatást. Az elemi iskolai nevelésnek, hogy az egyén fejlődése a későbbiek során lehetőleg gátlásmentes legyen, minden tekintetben követnie kell a gyermek lelki követelményeinek fonalát és szabad fejlődést kell a gyermeknek biztosítania, mely nem ad alkalmat a társak és a tanító magasabbrendűségének észrevételére. *A nevelés ne álljon magas ideák szolgálatában, mint túl nacional-, szociális-, vallási stb., még akkor sem ha ez a nevelő idealizált világában nagy szerepet játszik* (Dr. A. Adler: Internationale Zeitschrift für Individual psychologie 1927 No. 5.) mert túl könnyen válik ez egyrészt az eredmény, ha az elnyomás érzete már ugyanis megvan, csakis csekélyérzetet szül. A nevelésnek egyetemesnek kell lennie, intelligibilissé kell váljon, azaz gondolatszükségességet kell hogy adjon s végül a hasznosság érzetet a közösség részére kell nyújtania. (Adler.)

*A céltörekvést nem szabad különbségtétellel, kivételezéssel stb. elferdíteni, mert éppen az ellenkező hatást érzük általa.* Ezek szerint talán helyes volna a kisebbségi iskolák jogosságának tolerálása, mely ilyenképen sokkal célravezetőbb és minden szempontból helyesebb volna mint bármi más.

Ellenben a helyzet sok helyen más szempontból is helytelen. Maga a pedagógus éli ki magát neveltjei között. Ez a kiélési proceszus nem volna helytelen, ha a kiélési mód a céllal párhuzamos volna, de sokszor csak a pedagógus kompenzációját éli ki és nem a céltörekvést szolgálja, melyet aztán a neveltek szenvednek meg, ha nem is momentán, de később minden bizonnyal. Sokszor tudatalatti, antipátia bizonyos osztály vagy réteggel szemben, egészen megokolatlanul felborítja a gyermek szensibilis lelkében felépített egyenlőségi érzetet. Ennek hibáira már az előbbieken rámutattam.

Most még csak annyit kell megjegyeznem, hogy nagyon helyesnek tartanám a pedagógiai szakiskolákba az egyénlélektani nevelési módszerek bevezetését, mert ebből úgy a nevelt, mint a nevelő — a saját korrigálására — csakis profitálna s úgy a szülők mint a nagyközönség elősmerését vivná ki. Különben Jugoszláviában mint bármely más államban egyénlélektani tanácsadók vannak, melyek bármilyen nevelési kérdésben ingyen szolgáltatnak tanácsot. (Beratstellen).

**Kara László**